

Konec světa, jak ho známe

POTOM

Ferdinand Šmikmátor

PRAKTICKÁ PŘÍRUČKA PRO PŘEŽITÍ

 PRESS

Potom

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cpress.cz
www.albatrosmedia.cz

Ferdinand Šmíkmátor
Potom – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2020

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

POTOM

PRAKTICKÁ PŘÍRUČKA PRO PŘEŽITÍ

Ferdinand Šmíkmátor

Úvod

V roce 2018 vyšla kniha *Ruka noci podaná*, na níž jsem se podílel. Byla prvním českým počinem sloužícím jako informační zdroj o přípravě obyvatelstva na nečekané události. Záměrem bylo poskytnout základní pohled na věc očima několika spoluautorů. Proto nemohlo být v pilotním projektu použito vše, co jsem editorovi předal. Z mého pohledu se tak v publikaci neobjevily některé podstatné kapitoly, včetně většiny obrázků, čímž informativní hodnota záměru poněkud utrpěla. Domnívám se proto, že je čas předat čtenářům dílo s více praktickou náplní. Tato kniha je kompletně přepracovaným a doplněným souborem, jehož základem byl obsah mého příspěvku pro citované dílo. I když ani sem se vše zamýšlené nedostalo. K užité hodnotě přispěje forma brožované příručky, mnoho fotografií a vyobrazení.

Název knihy může někomu připadat podivný. Určitě si mnozí položí otázku: „Po čem?“ Zlomová událost, na niž v názvu odkazujeme, bývá označována jako TEOTWAWKI (*The End Of The World As We Know It – Konec světa, jak ho známe*), a ta může mít hodně podob. Kdo sleduje směr vývoje, kterým se lidstvo ubírá, jistě nebude překvapen tvrzením, že trend četnosti nejrůznějších anomálií a krizí má a bude mít stoupající tendenci. Přes všechny pokrok bude docházet k výskytu „černých labutí“ Nassima Taleba a některé z nich budou mít nepříjemné následky. Mimo tzv. fenoménů *vis maior*, jako jsou sluneční hyperaktivita, dopady asteroidů, vulkanická činnost, zemětřesení či extrémní výkyvy počasí, existuje řada jevů, které si člověk svou nezodpovědností a chamtivostí způsobuje sám. Sem patří např. částečný podíl na klimatických změnách, blackout elektrické sítě vlivem přetížení, hyperinflace amerického dolaru, ekonomický kolaps, epidemie, kriminalita, revolty, sebevražedné obohacování evropského prostoru cizími kulturami, elektromagnetický impuls, válečné konflikty nebo invaze stamilionů zoufalých lidí, které nebudou motivovat k pohybu převaděči, ale klimatické změny, stoupající hladina oceánů, vedro, hlad a žízeň.

Pro větší část lidstva je naše hypotetická „krizová“ situace realitou každého dne!

Výčet potenciálních krizových událostí je obsáhlý. Jakákoliv z nich může způsobit, že běh všedních dějů může být náhle obrácen naruby a uspokojení základních životních potřeb se stane luxusem. Toto všechno je zahrnuto v podtitulu knihy jako „to“. Pokud by „to“ nastalo, může dojít k situaci, která se označuje různě – rozpad společnosti, postapokalyptický stav apod. Ať by se již stalo cokoliv, počínaje několikadenním výpadkem elektrické energie a nejhoršími scénáři konce, je dobré vědět, co by bylo možné učinit, aby každý jedinec mohl v nastalé situaci obstát a dožít se opětovného nastolení dřívějšího řádu.

Protože štěstí přeje připraveným, je rozumné se připravit. Nikdo z nás si nic takového nepřeje, ale fakt, že doba nedostatku něčeho nebo všeho nastat může, by měla každého aspoň přivést k zamyšlení. Jak se postarám o své blízké a jak bych mohl vést sice skromnější, avšak nadále hodnotný život? A i kdyby se vůbec nic nestalo, většina zde uváděných informací je všeobecně použitelná a může přispět k pozitivním změnám v chodu domácnosti, větší nezávislosti, úsporám a vůbec šetrnějšímu přístupu k využívání zdrojů a k životnímu prostředí.

Většinu doporučení je třeba chápat s ohledem na mimořádné situace, při nichž nejsou k dispozici obvyklé zdroje, energie a služby. Kniha je pojata jako příručka pro obyvatele žijící způsobem řádného občana v českých a moravských městech a vesnicích. Ti, kteří hledají speciální informace, je zde nenaleznou. Také nebudou uspokojeni všichni, koho zajímají podrobné údaje ke všem aspektům popisované problematiky. Vzhledem k šíři tematických okruhů není možné se vším zabývat podrobněji – zájemci naleznou vše potřebné na internetu a v literatuře.

Záměrem knihy v žádném případě není vyvolávat obavy z budoucnosti. Je jím snaha poukázat na možné potíže, které by se v souvislosti s nepříznivými událostmi mohly vyskytnout, a nabídnout způsoby jejich řešení. Současně však není na místě módní „korektnost“, která degradovala na zbabělé jednání, kdy nejsme schopni tváří v tvář jakémukoliv ožehavému problému odvážně čelit, a dokonce jej ani pravdivě pojmenovat. Je vždy lepší a poctivější nazývat věci a jevy pravými jmény, protože jen tak je můžeme správně pochopit a adekvátně na ně reagovat. Vzdělaný člověk s všeobecným přehledem je schopen se správně orientovat a zařazovat věci do souvislostí, takže mu není cizí se v klidu připravit, aby vše lépe zvládl.

Informace, zejména ty, jež se týkají materiálů, vybavení, technických prostředků či návodů velmi rychle zastarávají. Kniha zohledňuje situaci konce roku 2019. Z našeho pohledu jsou zároveň hodnotnější rady staršího data, mnohdy prověřené staletími. Ty novější jsou poplatné aktuálnímu stavu techniky a jsou nezřídka relativizovány překotným vývojem. Vnímavý zájemce si toto jistě uvědomí a při jejich posuzování použije zdravý úsudek.

Laskavý čtenář necht' promine genderovou nevyváženost otázek a formulací. Obsahem publikace jsou informace spíše technické povahy a u praktických příruček je důležitější jejich množství a použitelnost v praxi než dodržování pravidel korektní mluvy.

UPOZORNĚNÍ:

- Popisy a návody v knize uvedené nejsou návodem ve smyslu občanského zákoníku. Jsou souhrnem subjektivních názorů, výsledkem pokusů, přejatých a ověřených informací a osobních zkušeností autora. To vše získává čtenář jako podklad pro vlastní kritické zhodnocení a po zralé úvaze použití v praxi. Autor nenesе žádnou odpovědnost za eventuální finanční ztrátu, úraz či jinou újmu vzniklé v souvislosti s inspiračním zdrojem v předložené formě.
- Zvlášt je třeba upozornit na to, že ani nezvyklé situace nezbavují nikoho povinnosti respektovat zákony České republiky a řídit se všemi platnými ustanoveními vyhlášek a předpisů.

U všech kapitol a témat by si měl čtenář vždy pokládat otázky: „Jak se tato situace může týkat mě a jak na ni budu reagovat?“ „Jaký je můj plán B, pokud se varianta A neosvědčí?“ „Co učiním, až se něco porouchá, doslouží, dojde či o to přijdu?“

Proč by mohla být tato kniha užitečná?

Vážení čtenáři, nic bych si nepřál víc, než aby tato kniha byla do značné míry zbytečná, leč směr, jímž se nepoučitelné lidstvo ubírá, ospravedlňuje názor, že knihy tohoto typu by mohly být brzy velmi žádaným artiklem. Zde platí poučka o tom, že optimismus je jiné slovo pro nedostatek informací. Lidé vyspělí, kteří se o něco pozitivního snaží, tvoří zanedbatelnou menšinu, jež o ničem nerozhoduje – určitě ne o tom, co určuje každodenní život v globálním měřítku. Sluníčkoví lidičkové neovlivní ani sluneční bouři ani erupci supervulkánu, a už vůbec ne makroekonomiku. Tak to prostě je. A (v nejlepším případě) to tak bude ještě po několik generací. Anebo nebude téměř, nebo vůbec nic. Důsledky opuštění elementárních morálních zásad a úprku za profitem přinesou své ovoce.

Zažíváme éru blahobytu. Ale jsme díky tomu šťastnější? To, co nás obklopuje a co je nám předkládáno k věření, je čím dál tím méně uvěřitelné. Vzdělaný a soudný člověk nechápe, jak je možné, že jasná fakta jsou zpochybňována a veřejný prostor je zamořen právními názory, úhly pohledu a fake news. Na palubě Titanicu ještě pořád hraje hudba a vlády sociopatů halucinují o trvalé prosperitě a hospodářském růstu. Ještě aspoň dalších pár let konzumu za jakoukoliv cenu, ještě aspoň jedno volební období... Řešení problémů, která měla přijít už dávno, se neustále odsouvají. Vývoj společnosti se ubírá směrem, který mnoho důvodů k optimismu neposkytuje. Naše republika, která by mohla být rájem na zemi, je toho učebnicovým příkladem. Všichni cítíme, že se s klimatem děje něco zásadního. A to nejen s podnebím, ale i s klimatem společenským. Staré pranostiky neplatí a počasí je stále méně předvídatelné. Způsob zacházení s nejdražším statkem – ornou půdou – je vším, jen ne přístupem zodpovědného hospodáře. Vliv cizích kultur je sledován s nedůvěrou. Ale jaksi nenápadně postupuje expanze dalších vlivů. Třeba plíživá slovakizace státní správy a českého prostoru všeobecně. Biliony korun, které zde od roku

1989 v nějaké formě byly, tajemně zmizely – ovšemže naprosto legálně. V bilanci národního majetku však zkrátka chybějí.

Pracovní vypětí přestává být pro stále více lidí snesitelné. Pokrok je příliš rychlý na to, aby se na něj člověk mohl adaptovat. V osmdesátých létech minulého století byli v některých oborech posíláni do starého železa padesátníci, na přelomu století už to byli čtyřicátníci. Pro to by si dnešní dynamičtí yuppies měli uvědomit, že je brzy postihne totéž už ve věku třicátníků. Produktivita práce stoupá a ve výrobě a v zemědělství jí bude pro občany stále méně. Aby však existoval trvale udržitelný stav, nesměly by astronomické částky mizet v daňových rájích, ale musely by být spravedlivěji přerozděleny, aby měli z čeho žít všichni.

Zamyslíme-li se nad nejrůznějšími aspekty lidské existence, těžko by se dala najít oblast, o níž by se jednoznačně dalo říct, že se vyvíjí žádoucím způsobem, který je v souladu s etikou a dlouhodobě udržitelným stavem. I u těch zdánlivě jasných protiargumentů, jako je např. pokrok moderní medicíny, se objektivní hodnocení hledá obtížně. Na jedné straně stojí nesporné klady takového vývoje, kdy zaznamenáváme překotný rozvoj nových metod. Na straně druhé však nelze nevidět, že tyto vymoženosti jsou dostupné stále menší části lidstva a z dříve humánně pojímané péče o člověka se stalo lukrativní odosobněné průmyslové odvětví. Tím, který získává, rozhodně není v prvním plánu pacient. Staré osvědčené principy a zásady jsou jako nepotřebný balast opouštěny. Lidstvo již zcela ztratilo pud sebezáchovy, protože to, co zažíváme, nelze nazvat jinak než vědomou cestou k zániku. Jak známo, pýcha předchází pád. Náš kořistnický přístup k využívání zdrojů a nehorázné plýtvání nejsou cestou k lepším zítřkům. Naopak. To, co se děje nyní, není pouhou zbytečnou konzumací, ale jedná se přímo o demonstrativní nadspotřebu. Za toto pyšné jednání nám bude vystaven účet. Ti, kdo takto vědomě jednají, nebudou tak beztrestně konat věčně. A patrně nebude dlouho trvat a budeme donuceni si život podstatně zjednodušit a spokojit se s málem.

Že to již někomu osvícenému dochází, je vidět na příkladech. Vзором může být Skandinávie, a zejména Finsko. Plýtvání zde bylo vždy věcí neznámou, protože v minulosti obvykle nebylo čím plýtvat. To vedlo k tomu, že je tamní obyvatelstvo přirozeně uvědomělé tak, že

se o tom budovatelům nejlepších společností ani nezdá. Proto jsou zde reformy zaváděny rychle a obyvatelstvem bývají akceptovány. Finská vláda jako první zavedla opatření, která by se dala popsat jako cirkulární ekonomika. Tato opatření mají především zabránit plýtvání potravinami, ale i dalšími zdroji. Recyklace, dovedená k dokonalosti, je nezbytným prvním krokem. Profit již není to absolutně nejdůležitější, ale je smysluplně synchronizován s ochranou přírodních zdrojů. Finům došlo to, co by mělo být jasné každému. Když nebudou zdroje, nebude ani profit. Lidé nakupují kvalitní zboží, které déle využívají. Organizace WeFood provozuje supermarkety s neprodanými potravinami, které získává od řetězců, pekáren a jiných dodavatelů.

Je zajímavé prostudovat si mnohá proroctví, která se zabývají prognózou lidského vývoje. Celkem se všechny shodují v tom, že k něčemu neblahému ve značném měřítku dojde, nelze však jasně určit k čemu, a zejména ne kdy. Je možné, že se již mnohé předpovězené stalo a my jsme nebyli schopni události správně interpretovat – viz válka v bývalé Jugoslávii, krize v Argentině, blackouty v Brazílii, záplavy v New Orleansu, silící hurikány v USA atd. Výmluvněji předvídají budoucnost prognostici jako např. Gerald Celente, jejichž předpovědi vycházejí. Mezi ně patří též Dmitrij Orlov. Tento původem Rus, žijící v USA, je nadán darem jasnozřivého hodocení společenských dějů a racionálním odhadem jejich budoucího vývoje. Zkušenosti ze Sovětského svazu a současného života v USA mu poskytly podklady pro úvahy o zániku impérií. Své myšlenky zveřejnil v teorii o pěti stupních kolapsu. Popisuje jevy, jejichž výsledkem je zhroucení stávajících společenských struktur. Kolapsy (finanční, hospodářský, politický, sociální a kulturní) již probíhají, takže je jen otázkou času, kdy bude svět vypadat úplně jinak. Orlov je i přes všechna negativa, na která upozorňuje, přesvědčen, že lidstvo svoji šanci využije a vše dopadne dobře. V souladu s učením východních filozofií je podle něho třeba nejprve zničením starého vytvořit prostor pro vznik nového, lepšího.

Zbývá ještě doplnit hlavní důvod, proč tato kniha vznikla. Měl jsem vždy snahu přispívat ke zlepšení poměrů. Ignorování rizik mě nenechává lhostejným. Jak moc je všeobecná pasivita hluboce zakořeněna, pocituji při přednáškách a z reakcí lidí. Panuje přesvědčení, že se nemůže nic stát, a pokud ano, že je zde fungující systém, který za nás vše vyřeší. Málokdo si připouští, jak je tento systém

křehký. Vlastností sebevědomých, poučených a kriticky smýšlejících občanů je naštěstí zodpovědnost. Takovými lidmi se hůř manipuluje, nedají se snadno ovládat. Kniha by měla ke zlepšení informovanosti napomoci.

Proč bychom tedy měli dělat něco, co vlastně nechceme, když k tomu zdánlivě neexistuje reálný důvod? Zdání ale klame a my bychom se neměli nechat ukolébat momentálním dojmem bezpečí a blahobytu. Jakmile totiž dojde k jakékoliv závažnější situaci, kdy se rodina ocitne v nebezpečí nebo bude strádat, obvykle se ukáže, že bylo možné se na tuto situaci aspoň částečně připravit už dříve. Nedostatek je startérem chování a jednání, jež by bylo za normálních okolností nemyslitelným. Rázem se všichni budou muset aktivně postarat sami o sebe. Nenajdou-li pomoc, kde to bylo dříve obvyklé, obrátí se tam, kde ji budou očekávat, tedy u těch, o nichž se budou domnívat, že se dříve připravovali. Nebudou to ti, kteří jen plýtvali, „facebučeli“ a povrchně přežívali. Jejich cílem budou lidé zodpovědní. Pokud bude panovat povědomí o tom, že někým takovým jste právě vy, pak budete konfrontováni s tím, že jste povinni se s bližním rozdělit. Jsme přece lidé, ne?

Proto bych chtěl vytrhnout co nejvíce lidí z letargie a pohnout je aspoň k zamyšlení. Není mi lhostejné cizí utrpení. Zároveň se však necítím zodpovědný za to, že někdo neučinil nic pro to, aby svoji situaci preventivně vylepšil. Vynucená dobročinnost by pak byla zaplacená nedostatkem a strádáním mých nejbližších. Proto je velice důležité, aby problém rodinné připravenosti vzalo vážně co nejvíce obyvatel. Čím více lidí se bude chovat odpovědně, tím více roste pravděpodobnost, že většina krizových situací proběhne klidně a návrat k normálnímu stavu bude jednodušší.

Komu je tedy tato kniha určena?

- Těm, kteří jednoho dne otočí vypínačem nebo otevřou kohoutek a nedočkají se ani světla, ani vody.
- Těm, kteří jednoho dne najdou svůj obchod s potravinami prázdný nebo zavřený.
- Těm, kteří hledají nové možnosti v oblasti survivalu a všem nemilitantním prepperům.
- Těm, kteří se zajímají o koncepci rodinné připravenosti.

- Těm, kteří si chtějí zjednodušit život či snížit životní náklady.
- Těm, kteří již nedokážou odolávat drtivému tlaku moderní doby a chtějí žít jednodušeji a jinak.
- Těm, kteří sice hodlali tlaku čelit, leč stali se obětí v ČR legálních podnikatelských praktik a nyní musejí žít v nuceně zjednodušených podmínkách v lesním úkrytu.

Především je však za cílovou skupinu považována každá rodina s běžnými možnostmi, žijící na území Čech, Moravy a Slezska, protože kniha poskytuje spoustu návodů i pro rutinní chod domácnosti nezávisle na tom, zda žijeme v období poklidném, či rozbouřeném.

NÁMĚTY K PŘEMÝŠLENÍ:

- Mám dostatek informací o tom, co vše by se mohlo stát?
- Umím se v nich orientovat a správně je vyhodnotit?
- Jsem ochoten udělat něco pro to, aby se mé šance v horších časech zlepšily?

Příprava

Štěstí přeje připraveným,“ nebo také „kdo je připraven, není překvapen,“ praví lidová moudra. Nám půjde o vytvoření předpokladů k tomu, aby se nás nepříznivá situace dotkla co nejméně. Můžeme pro to učinit mnoho. V souladu se zásadou: „Připravit se na nejhorší a doufat v nejlepší,“ což nejlépe vystihuje spojení zodpovědného konání spolu s motivující nadějí. Jako modelový vzorek poslouží průměrná rodina. Nenechte se zdeptat možná pro někoho ještě překvapivým poznáním, že jste odkázáni sami na sebe, že nikoho nezajímáte. Bylo a je to tak v dobách poklidu, a o to méně se o vás bude starat někdo, kdo to sice má v popisu práce, ale u něhož se v krizové situaci ocitnete hodně hluboko na jeho seznamu priorit. Cvičení a reálné situace jsou dva naprosto odlišné jevy. Za úspěšný nácvik je někdo placen a chválen, takže cvičení musí vždy dopadnout dobře. V reálu se improvizuje a koriguje chaos tak, aby zůstal v přijatelných mezích. Postupuje se dle kontingenčního přístupu (Contingency Approach), který znamená, že pro většinu nastalých problémů není jediné použitelné řešení. Největším problémem je, že nikdo neví, kdy může nějaká krizová situace nastat. Podle zákona schválnosti se tak zpravidla stává v nejméně vhodné dobu, tj. v zimě a/nebo v noci. Naše úvahy by měly začít rozbořením, jak naše domácnost funguje a co by se stalo, kdybychom se ocitli bez energií a dalších zdrojů. Z toho poté vyplyne, bez čeho bychom se mohli obejít, co lze řešit jinak a jaká opatření je nutné učinit, aby byl provoz domácnosti zajištěn v přijatelných mezích. Pokud budete nakupovat nové předměty a spotřebiče či zavádět nové technologie a dříve neznámé postupy, je nutné se s nimi dobře seznámit a osvojit si nácvikem potřebné návyky.

Zde si uvedeme nejdůležitější úvodní kroky, které bývají doporučovány při živelných katastrofách a různých mimořádných událostech.

- Nejprve se informujte o možných rizicích. Pomůže např. městský úřad, policejní složky apod. Orgány státní správy vydávají informačními materiály, kde se občan dozví vše potřebné.
- O zjištěných skutečnostech informujte celou rodinu a pro všechny její členy určete jasná pravidla, kterými by se měli v případě mimořádné situace řídit.
- Projděte s rodinou všechna důležitá místa a sídla složek IZS, aby je všichni včetně dětí znali.
- Naučte se poznávat zvukové výstražné signály a zapamatujte si důležitá telefonní čísla.
- Projednejte s rodinou všechny možnosti a scénáře toho, co podniknete při různých krizových situacích. Zejména se dohodněte, jak a kde se sejdete. Hromadná organizovaná evakuace nemusí být vždy nejlepším řešením. Je vaším právem zachovat si prostor pro nezávislé rozhodování.
- Do bezpečnostní schránky na cennosti v evakuačním zavazadle uložte všechny důležité doklady – viz kapitola o zavazadlech. Na bezpečném místě uchovávejte ověřené kopie.
- Všichni členové rodiny by měli vědět, kde jsou hlavní uzávěry vody, plynu a proudový jistič, aby je mohli v případě potřeby vypnout.

Jako celosvětově platná doporučení lze považovat následujících pět jednoduchých pravidel. Ta jsou použitelná i pro normální způsob života. O tom svědčí např. početná náboženská skupina amerických Amišů, kteří by eventuálním blackoutem nijak neutrpěli, protože se bez elektrické energie a dalších vymožeností docela dobře obejdou.

- Zachovávat a rozvíjet staré osvědčené lidské ctnosti.
- Zajišťovat si základní potřeby svépomocně vlastníma rukama.
- Vést život s co nejmenší potřebou peněz.
- Být sám svým pánem.
- Budovat spolupracující a vzájemně odpovědné komunity.

NÁMĚTY K PŘEMÝŠLENÍ:

- Uvědomuji si dostatečně svoji odpovědnost vůči svým nejbližším?
- Jsem ochoten udělat něco pro to, aby mohli pohlížet do budoucna s nadějí?

Psychická příprava

Důležitější pro krizové situace než shromažďování zásob, je příprava psychická. Kdo je schopen pochopit všechny aspekty, je vyzbrojen lépe než nepoučený vlastník skladu potravin. Proto by mělo být prvním krokem připuštění si, že něco neblahého může nastat. Nevyhnutelná je změna navykklých životních postojů a jednání. Lpění na starých pořádcích vede pouze k frustraci a špatnému konci. Šance na přežití je předurčena mírou schopnosti adaptovat se na nové poměry. Vlastní zkušenosti s obdobími nedostatku jsou velmi užitečným darem. Nejhorším vkladem pro nejistou budoucnost je přemrštěná civilizační náročnost. Jsme-li vyškoleni životem, nebudeme mít problém s přepnutím našeho životního stylu na „úsporný režim“.

Aby mohl být člověk řádně vyškolen, musí mít svůj život ve vlastní režii. Cizích režisérů je nespočet. Guru, jasnovidec, kartářka, dominantní kamarád a kdokoli, kdo ovlivňuje běh našeho života. Lidé, kteří se svým životem neumějí zacházet, jsou hříčkou „nezištných“ dobrodinců, kteří je ochotně povedou – ale jen cestou k bankomatu, aby na svých obětech mohli vydělat. Břímě vlastní odpovědnosti z vás nikdo nesejme. Není lepší cesty než žít slušně a nikomu neškodit. Současně je však nutné být aktivní, otevřený a pozorný. Ne nadarmo vzniklo varovné rčení: „Život je to, co se děje kolem, zatímco zíráš do mobilu“.

Naprosto zásadní je přijetí návyku nelpění – na rodinných rituálech, zvyklostech, ... a zejména na věcech. Pro ty, kteří se k něčemu upínají, je i malá změna či ztráta traumatizující. A doba nedostatku přináší v tomto ohledu velké množství podnětů. Nelpění je nutné praktikovat denně. Spousta i tzv. duchovně vyspělých lidí navenek nelpění deklaruje, ale v praxi jedná způsobem, za nějž by se nemusel stydět i ten nejvulgárnější materialista.

Naštěstí existuje životní styl, který představuje střední cestu mezi bezuzdou konzumací a askézí. Je to cesta vědomé skromnosti. Nazýváme tak takový přístup ke zdrojům, kdy vše požíváme přiměřeně ke

svým skutečným potřebám. Energie, suroviny, materiály či potraviny ekonomicky využijeme a chováme se šetrně vůči svému okolí. Jsme střídmi v jídle a pití. Nakupujeme jen kvalitní zboží s dlouhou životností. Není nutné vyměnit mobilní telefon po třech měsících jen proto, že soused má modernější. Takto konající snobové si neuvědomují, že svůj život nežijí. Neustále jen konzumovat je zotročující. Přežívání ve stálém napětí, kdy člověk jen přemýšlí, jak by se dostal k penězům, je extrémně nezdravé. Málokterá moudrost platí tak spolehlivě jako tato: „Nepoctivě nabyté peníze končí u lékaře, advokáta, zloděje nebo hrobníka.“

Nemusí to dojít ani tak daleko. Již praxe běžných půjček a hypoték stačí. Evidentně existuje velký zájem na tom, aby jich bylo co nejvíce. Takový konzument kupuje, vyhazuje, nestávkuje, volí, ... Kdo se nenechá zmanipulovat, aby nakupoval, co nechce, je volný a svobodný. Nic nemusí. Platit předražené tarify, kupovat o něco lépe a více než soused, přijímat další pracovní povinnosti a místo spánku přemítat, kde na všechno vzít. Uvážlivé hospodaření s majetkem a vycházení s minimem peněz (pozor – neplést se skrblictvím) je samo o sobě zdrojem klidu a pohody.

Diskusní fóra jsou plná úvah o tom, zda něco takového jako reálný alternativní životní styl vůbec existuje. Existuje. A nejde o žádnou módu, importovanou dietu nebo jiný nesmysl. Vědomá skromnost je dobrovolně zvoleným životním stylem. Jen tak přináší vnitřní uspokojení. Takoví lidé skutečně existují. Dávají přednost duchovnímu růstu a klidu před tlakem moderní doby a většinou se cítí lépe ve zdravějších podmínkách venkova. Koncepti omezeného konzumu však nelze předstírat a ani ji nikomu násilně vnucovat. Pokud si někdo zvolí život na malé vesnici a prostší život mu skutečně vyhovuje, je vše v pořádku. Jestliže tam však bydlí někdo, kdo je donucen žít skromně, ale rád by žil tak, jak to vidí v televizních seriálech, pak o vědomě zvolené životní cestě nemůže být řeč. Když se nám zjevně nedaří, nelze se tvářit, že jsme to tak chtěli. Naše strhané rysy, vyzařování beznaděje, věčná únava a nepřehlédnutelná chudoba nás spolehlivě prozradí.

Je obtížné hovořit o skromnosti, když se ekonomice daří a jsme zahrnováni informacemi, co vše nutně potřebujeme. Je pak těžké neplynout s proudem a snažit se o něco jiného, i když jasně cítíme, že bychom měli. Nálepka outsidera nebo losera by nás neměla odradit od

toho, abychom šli vlastní cestou, jsme-li o její správnosti přesvědčeni. Výhodu v tomto mají starší spoluobčané. Ponechejme přitom stranou české důchodce, kteří mají díky výši důchodů zajištěno, aby byli skromní povinně. Starší lidé naštěstí cítí, že smyslem života není mít spotřebu jako Cadillac a že toho potřebují jen velmi málo. Vyšší věk provází moudrost, zkušenost a pokora, tedy vše, co v mládí jen překáželo. Nejcenějším statkem pozdního věku je klid, a ten je s úprkem za módními tretkami neslučitelný.

Následuje několik rad, jak se prakticky připravit na cestu vědomé skromnosti:

- Osvojte si principy života, v němž nebudete vědomě nikomu ubližovat, a řiďte se podle nich.
- Najděte si partnera, který sdílí stejné hodnoty.
- S nikým se nepoměřujte. Nikdy neznáte „celý příběh“. Okázalé sídlo a přepychový automobil tvoří jen fasádu. Často však skrývají realitu vyplněnou prázdnotou, slzami, krví, strachem, nemocemi a zoufalstvím.
- Lidé se poměřují s tzv. celebritami. Málokterý pojem doznal takové devalvace jako tento.
- Domnívám se, že označení celebrita si zaslouží hlavně každý slušný člověk, který nekrade a užíví rodinu poctivou prací, jakož i důchodce, který vyjde s důchodem.
- Není důležité mít, ale být. Rakev nemá zásuvky a rubáš kapsy.
- To, co mnozí praktikují, již není přehnaná konzumace, ale demonstartivní nadspotřeba. A jak známo, pýcha předchází pád. Tito lidé proto nezůstanou bez trestu.
- Recept na šťastný život spočívá v umění být spokojený s tím, co mám, včetně manželky. Vyzkoušejte si to, přináší to klid.
- Nežijeme proto, abychom pracovali, ale pracujeme, abychom žili. Žádné peníze nemohou vyvážit pravé životní hodnoty. To jsou ty, které nejsou vidět a nelze je koupit.
- Pracujte a vydělávejte jen tolik, kolik opravdu potřebujete. Je mnoho lidí, kteří by potřebovali větší výdělek, ale zároveň najdeme hodně přesluhujících důchodců na postech, kde již nejsou přínosem.
- Zbavte se perfekcionismu. S ním nelze dosáhnout vnitřního klidu. Všude, kde člověk něco koná, dochází k chybám, protože dokonalý není nikdo.

- Zabývejte se prospěšnou činností bez nároku na odměnu. Přínosem pro vás však bude jen tehdy, nebudete-li s ní kalkulovat a vyžívat se vlastní dobročinností. Již staří Římané říkali: „*Ipsa quidem pretium virtus sibi.*“ (Ctnost je sama o sobě odměnou.) Žít slušně se vyplácí, i když se to tak na první pohled třeba nejeví.
- Zbavte se všech závislostí. Je to těžké, ale důležité. Kdo nic nepostrádá, netrpí nedostatkem.
- Zvláště se zbavte závislosti na elektronických náhražkách života. Bez elektrické energie z nich bude jen bezcenný odpad.
- Veďte k tomu důsledně své děti. Buďte jim příkladem, že lze žít opravdově tady a teď, v reálném světě.
- Snažte se, abyste nejen vy, ale i vaše děti ovládali nějakou manuální činnost. Nenásilnou herní formou je lze přimět k tomu, aby našly vztah k nějaké užitečné rukodělné práci či řemeslu.

Pokud jde o děti, je třeba zvolit správnou strategii bez rizika narušení jejich zdravého vývoje. Nemá smysl je strašit a cvičit s nimi útěk s evakuačním zavazadlem. Jsme pro ně důvěryhodnou autoritou, u níž najdou vždy ochranu a pomoc. Stačí začít malými krůčky a pověřovat je drobnými úkoly, které zvládnou. Důležité je dbát na to, aby i v těch nejhorších chvílích nepostrádaly to, co je pro dětskou duši to nejpodstatnější – lásku, jistotu a řád. V chaosu se může zdát iluzorní hovořit o jistotě a řádu. Dítě v situaci, kterou nechápe, hledá jistotu u toho, k němuž má citovou vazbu. Je naším velikým úkolem pro ně vytvořit alespoň zdání této jistoty. Uložit dítě můžeme nejen v jeho postýlce, ale i na karimatce v tělocvičně. Výsledkem bude pocit, že vše není tak zlé, jak to na první pohled vypadá.

Při posouzení vyhlídek do budoucna lze říci, že k životnímu stylu vědomé skromnosti neexistuje alternativa. Že tak dlouhodobě žít lze, můžeme pozorovat na funkčních skupinách a subkulturách po celém světě. Stále sice budou existovat ti, kteří budou mít víc, ale i těm bude postupně ubývat a i jejich kvalita života se nehledě na extrémní výdaje bude zhoršovat. Pokud podstatná část lidstva včas prozře, lze udržitelný způsob života zachovat po dlouhou dobu. To však vyžaduje výchovu, disciplínu a to ze všeho nejtěžší – změnu myšlení. Hodnotně lze žít, i když nebudeme sledovat módní trendy a naopak budeme nosit cokoli až do roztrhání. Když nám nebude vadit, že

prací prostředek nevoní, a když nám k nedělnímu obědu postačí ovesná kaše. Možností tréninku je nespočet a začít lze ihned.

NÁMĚTY K PŘEMÝŠLENÍ:

- Chápu důležitost psychické přípravy pro budoucnost?
- Dokážu si představit, že bychom já i moje rodina mohli něco takového zkusit?
- Jsem pro to ochoten něco udělat?

Nácvik dovedností denní praxí

Jak tedy na to, abychom si nacvičili něco, co by se nám mohlo hodit, i když očekáváme, že to nebude příjemné? Nejschůdnější cestou je postupovat po dílčích krocích. Jsme-li mentálně připraveni, rodina náš záměr akceptuje a je ochotna se zúčastnit, můžeme se do toho pustit. Neočekávejme přitom, že vše půjde lehce. Někdy se setkáme s odmítáním. Staré zvyky nelze změnit ze dne na den a někdo bude uhlířinu k nedělnímu obědu pocítovat jako újmu. To se však poddá. Jde jen o zvyky a jsme jim věrní jen proto, že k neděli patří řízek a protože se to tak u nás vždy dělalo. A protože nám byla do vínku dána svobodná vůle, je jen na nás, jak se zachováme. Důležité je, nevzdávat se a vytrvat.

Praktickou přípravu můžeme rozdělit do tří okruhů.

Prvním okruhem je to nejdůležitější – naše tělo a souhrn všeho, co nosíme neustále při sobě. Našich zkušeností, instinktů, znalostí, dovedností apod. I když přijdeme o všechnen náš materiální majetek, díky lidskému mozku jsme schopni improvizovat, a vše potřebné si buď sami vyrobit nebo směnit (ať už za materiál nebo např. vlastní zkušenosti). To nám umožní nezmrznout, opatřit si jídlo a vodu a zajistit sobě i ostatním možnost přežití. Tento nehmotný vklad rozhodne nejvyšší měrou, jaké jsou naše šance.

Bylo by velikou chybou opomenout také přípravu fyzickou. Mysl a tělo tvoří nerozlučnou dvojici. Stále platí, že ve zdravém těle sídlí zdravý duch a naopak. Sebelepší mozek je málo platný, je-li uložen v chatrné tělesné schránce. Dnes sice technika umožňuje kvalitní život i osobám nepohyblivým, pokud by ale tato podpora neexistovala,

jakákoliv indispozice se stane vážným hendikepem. Jen s dobrou tělesnou kondicí budeme schopni zvládat zátěže všedního dne a těch by mohlo být nemálo. Také nám nepomůže sebelepší vybavení, když jej nebudeme schopni odnést, kam bude třeba. Mějme na paměti, že místo nesmyslného spalování tuku ve fit-centrech bychom se pojednou mohli zabývat namáhavými činnostmi, jakými jsou např. dálkové pochody s dřívím na otop, transport vody a nošení břemen všeho druhu atd. Pokud bychom k něčemu takovému byli donuceni bez přípravy, byly by naše vyhlídky neradostné. Máloco nám může při fyzické přípravě prospět tak jako správné stravování a chůze. Ta je tím nejlepším prostředkem, jak zvýšit šanci, že ve stáří nebudeme nikomu na obtíž. Nejúčinnější je pak taková chůze, při níž se zadýcháme. Menší nákupy a pochůzky je možné vyřídit pěšky s malým batohem na zádech. Časem se nám chůze stane dokonce životní potřebou. A docházet se dá pro cokoliv a kamkoliv. Budeme-li si moci vybrat, přirozeně dáme přednost chůzi v přírodě.

Druhým okruhem je to nejdůležitější materiální vybavení, sloužící ke zvládnutí složitých situací a k přechodu na jiný styl života. Patří sem prostředky jako KPZ, EDCB, GHB, BOB, vybavení evakuačního vozidla a vše další, co lze jednorázově přepravit.

Třetím okruhem pak je kompletně zajištěný příbytek, ať už stávající nebo záložní, který je pro dobu nedostatku vybaven vším potřebným. Je nepochybné, že takto může být připraveno pouze minimum obyvatel, jelikož volit tuto cestu znamená disponovat potřebným majetkem. Pokusme se ale něčeho takového dosáhnout alespoň úměrně svým možnostem.

- Začněte po malých krocích procvičováním změn rodinných rituálů.
- Trénink adaptace provádějte promyšlenou volbou jednoduchých a finančně nenáročných opatření.
- Buďte kreativní, hledejte jiné, prosté metody, které potřebují méně energie a surovin.
- Vše, co vlastníte, používejte účelně a šetrně. Vedte k tomu i ostatní členy domácnosti.
- Spotřebovávejte potraviny beze zbytku. Zužítkovat lze i tvrdé pečivo.

- Kouříte-li, nechejte toho. Ušetříte a v případě nedostatečné dostupnosti cigaret nebudete trpět nedostatkem. Zbavte se i všech dalších závislostí.
- Pracujte na své fyzické i psychické kondici. Nezanedbávejte péči o zdravý chrup.
- Zabývejte se fyzickou prací a hodně chodte. Zrytí zahrady stařence či naštipání dřeva stařečkovi velmi pomůže, vy spálíte přebytečné tuky a k tomu se budete hýbat přirozeně a užitečně.
- Šetřete toaletním papírem. Pamětníci dob reálného socialismu vědí, jakým pokladem může být.
- Šetřete palivy a tepelnou energii, otužujte se. V zimě stačí v obydlí udržovat maximálně 21°C. Západní Evropan teplotu dodržuje a v zimě nosí jiný oděv než v létě. Věčně nespokojený Čech, běžující nad špatnou životní úrovní, reguluje teplotu otevíráním oken, oděm v tričku s krátkým rukávem.
- Braňte se záplavě zbytečných informací. Soustřeďte se na to, co potřebujete pro svou práci a co vás vnitřně obohacuje. Lidský život je příliš drahý, aby byl promarněn sledováním cizích životů a bezcenného balastu. Stále více lidí přichází na to, že současná praxe není ničím jiným, než plíživým duševním odumíráním. Jde to i bez každodenního mnohahodinového „facebučení“ a můžete tím jen získat.

NÁMĚTY K PŘEMÝŠLENÍ:

- Jsem ochoten něco takového podstoupit?
- Mám dostatečně pevnou vůli, abych se vědomě uskrovnil?

Vyhodnocení situace a první kroky

Zásadní vliv na to, jak bychom si měli v mimořádných situacích počínat, bude mít, půjde-li o změnu předvídatelnou. V případě změn pozvolných budou naše reakce jiné než u převratných. Důležité je být bdělí, abychom mohli rozeznat již první varovné příznaky – např. výpadky elektrické energie, vody, plynu, mobilních sítí, internetu, vysílání televize, rozhlasu a bankomatů. Mohou nastat i další komplikace. Zdroje jako voda, plyn či dálkové vytápění mohou přestat fungovat úplně a zkolabuje, veřejná doprava a celá síť služeb. Záložní zdroje mají omezenou kapacitu a vydrží jen, dokud jim vystačí pohonné hmoty.

Bude rozhodující, jestli státní moc dokáže vše organizačně zvládnout. Pokud ano, bude to pro nás jednodušší, protože se budeme řídit pokyny jejich složek. Ty se dozvíme nejprve z televize a internetu, později z hlášení celostátního a místního rozhlasu, pomocí akustických signálů, z letáků a vyhlášek a megafonů. Signálů je víc a užívají se dle situace. Nejdůležitějším je „Všeobecná výstraha“, což je kolísavý tón sirény trvající 140 sekund a opakovaný třikrát po sobě v tříminutových intervalech. Ohlašuje vždy nebezpečí a je důležitým varováním. Po signálu následuje hlášení rozhlasu, o jaké nebezpečí se jedná a co mají obyvatelé učinit. V takových situacích se řiďte těmito obecnými pokyny:

- Oficiální informace berte vážně.
- Zachovejte si však kritický pohled a hledejte i jiné důvěryhodné zdroje.
- Respektujte pokyny orgánů státní správy a záchranných složek.
- Svolejte rodinné příslušníky. Děti zatím ponechejte ve škole, jsou tam v relativním bezpečí.
- Informujte ostatní osoby ve vašem okolí, ale nevyvolávejte paniku šířením neověřených zpráv.
- Netelefonujte zbytečně, protože síť bude přetížena.

- Pomáhejte potřebným lidem v okolí, zejména starším a nepohyblivým.
- Při záchranných a evakuačních pracích mají lidské životy větší hodnotu než majetek.

Vždy bude záležet na tom, jaké hrozí nebezpečí. Kázeň je sice nutná, ale dojde-li k rozporu mezi instrukcemi a realitou, musíme se řídit vlastním rozumem. Při evakuaci podnikneme opatření k zajištění obydlí po dobu naší nepřítomnosti. S evakuačním zavazadlem se dostavíme na určené místo a dále budeme jednat dle pokynů.

Události ze všech koutů světa nás poučují o tom, že se situace může od představ plánovačů lišit natolik, že zodpovědné složky nastalý chaos nezvládnou a zajistí pouze omezené výkony při ochraně klíčových míst. Potom jsme odkázáni jen sami na sebe a musíme učit to nejlepší, co můžeme. Významné bude, kde nás zpráva o změně bezpečnostní situace zastihne.

Mimo domov získáme informace od někoho dalšího, telefonicky z internetu či z rozhlasu. Nejdéle by měl fungovat rozhlas. Uděláme vše proto, abychom se dostali co nejdříve domů. Výhodu mají ti, jejichž pracoviště nebo místo pobytu je vzdálené tak, že mohou dojít pěšky. Na MHD nespolehejme a ani na své vozidlo (kromě kola), protože na ucpaných silnicích snadno uvážneme. Pohybujeme se obezřetně a volíme vedlejší ulice a silnice. Vyhýbáme se srocováním davů. Poučky praví, že k rabování dochází po třech dnech. Zkušenosti s velmi přizpůsobivými spoluobčany dokazují, že nastává okamžitě poté, co zjistí, že státní autorita neexistuje. My se nezúčastníme, protože jsme se zodpovědně připravili. Bylo by nemoudré riskovat zdraví i život, když ještě ani nevíme, co se děje. Pokusíme se zjistit, kde se nacházejí členové rodiny a eventuálně je po cestě vyzvedneme a doprovodíme domů. Pokud jsme doma, situace je snazší. Jsme tam, kde to známe a kde máme potřebné zdroje, evakuační zavazadla, jakož i známé sousedy.

Co bychom měli dělat, když jsme doma:

- Sledujeme televizi a posloucháme rozhlas na informačním kanálu. Doporučuje se ČT1 a ČR1. Rozporné či chybějící zprávy by nás měly varovat. Je rovněž třeba srovnávat vysíláče tuzemské a zahraniční. Proto je dobré mít přijímač vybavený nejen rozsahem FM, ale i středovlnným AM.

- Pokud funguje internet, přijímáme informace i odtud.
- Zkontrolujeme funkčnost internetového bankovníctví.
- Není-li přerušena dodávka elektrické energie, dobijeme veškeré baterie a provedeme nutné úkony, jež jsou na elektřině závislé.
- Připravíme si zásoby pitné vody. Naplníme PET láhve, nádoby, koupací vanu apod. Jsme-li vlastníky studny, zkontrolujeme, zda funguje čerpadlo a připravíme ruční pumpu. Pokud studnu nemáme, zavědeme úsporný režim.
- Při výpadku dodávky elektřiny se nejprve přesvědčíme, zda se týká pouze nás, nebo i ostatních. Zkontrolujeme jističe, poptáme se u sousedů a ověříme si situaci i ve vzdálenějším okolí.
- Trvá-li stav déle, pokusíme se spojit s distributorem, abychom věděli, co nás čeká.
- Pokud se nic nedozvíme, vyčkáme, ale bereme situaci vážně s tím, že výpadek může trvat déle.
- Zkontrolujeme, zda fungují bankomaty. Shromažďování lidí kolem nich je důležitým varováním, že se děje něco vážného. Fakt, že se lidé nedostanou ke svým penězům, je spouštěčem nezvladatelného chování. Od této chvíle je nutná maximální obezřetnost.
- Uvedeme do pohotovosti záložní zdroje – solární panely, elektrocentrálu, baterie, alternativní 12V síť, nouzové osvětlení apod.
- Připravíme si materiál nutný pro zatemnění – tmavé fólie, příkrývky, lepicí pásy apod.
- Zkontrolujeme a doplníme BOB pro všechny členy rodiny. Zejména se jedná o pitnou vodu, čerstvé potraviny a léky.
- Stále monitorujeme rozhlasové vysílání a vývoj situace kolem nás.

Pokud jsme s přípravami dospěli až sem, pak jsme učinili vše, abychom mohli pobývat v našem obydlí v pohotovostním režimu (Bug In), nebo je opustit, pokud to situace bude vyžadovat (Bug Out). Bude nutné každý den důkladně zvažovat, co dál. Dokud to půjde, měli bychom zůstat doma a vést život, na nějž jsme zvyklí, to jest navštěvovat školy, chodit do zaměstnání atd. Jestliže však nebude kam chodit, budeme nuceni se poohlédnout po jiném zdroji obživy, s čímž může souviset změna bydliště. Zásoby nám nevydrží věčně. Velice záleží na tom, kde žijeme, čím se živíme a jaké máme zázemí. Jinak se bude rozhodovat IT specialista žijící v městském paneláku a jinak soukromý

zemědělec. Po projednání v rodinné radě a zvážení všech pro a proti, by mělo být všem jasné, co považujeme za mezní situaci a kdy učiníme všechna opatření, která obvykle děláme při odjezdu na delší dovolenou, zamkneme byt a odejdeme jinam.

NÁMĚTY K PŘEMÝŠLENÍ:

- Máme dohodnutý rodinný plán?
- Chápou všichni, co bude následovat a jaké jsou jejich úkoly?

Bug In

Tak se nazývá situace, kdy dospějeme k závěru, že je náš domov natolik bezpečný, abychom zde i přes možná rizika zůstali trvale. Nejde totiž jen o místo, kde žijeme, ale také o materiální základnu, na níž jsme závislí. Pokud jsme si vytvořili zásoby potravin, máme zde soběstačné hospodářství a chodíme do zaměstnání, učiníme vše pro to, abychom doma zůstali co nejdéle. Stále však je třeba mít na zřeteli, že může dojít k událostem, které nás donutí svůj postoj přehodnotit. Patří k nim např. drastické zhoršení bezpečnostní situace v regionu či pandemie zhoubných nemocí. Dalším důvodem by byla možnost uživit se jinde, zatímco doma by nás čekal jenom hlad a strádání. Důležité je zachovat v rodině obvyklý řád a zvyky, jak jen to situace umožní. Vykonávat zaměstnání bude možné jen tehdy, bude-li k dispozici energie a suroviny. Bez elektrické energie může fungovat jen máloco, a tak musíme počítat s tím, že zaměstnání v dosavadní formě ztratíme. Pak se nám ovšem otevírají další netušené perspektivy. Je možné, že začneme poprvé v životě dělat něco užitečného. Ze dne na den se může naprosto převrátit zažitý systém prestižních povolání. Kromě lékařů se v takových situacích stávají ta dosud nejlukrativnější těmi nejpostradatelnějšími.

Při velkých změnách se proměňuje život všem bez výjimky. Záleží jen na tom, co z dosavadních struktur bude fungovat a co ne. Zůstanou-li v provozu školy, bude o děti postaráno. Jestliže tomu tak nebude, musíme vyřešit problém, co s nimi. Budeme-li chodit do práce, budou potřebovat někoho, kdo je pohlídá. Většina dosud platných pojmů, hodnot a vztahů se promění. Dříve nepostradatelný ředitel může být bez svých denních pracovních rituálů rázem bezradný a bude přemýšlet o tom, co si s nečekaným darem volna počít. Možností se před

ním otevře nepřeborně, ale většina aktivit bude prozaických, soustředěných na zajištění základních životních potřeb. Průběh dne bude redukován na věci nutné, které jsme dříve nedělali a které za nás prováděl někdo jiný. Neobejdeme se bez promyšlené dělby práce mezi členy rodiny, kdy bude každý pověřen různými úkoly. Hledání zaměstnání, zajišťování jídla či otopu, praní, učení dětí, donáška vody a mnohé jiné úkony spolehlivě zajistí, že slovo nuda se stane neznámým pojmem. Domácnost bude fungovat v úsporném režimu. Znovu je třeba zdůraznit, že vše se bude odvíjet od naší konkrétní situace a kvality zázemí. Proto bude třeba pozorně a kriticky vnímat okolí, vyhodnocovat naše možnosti doma a jinde a podle toho se správně a v pravý čas rozhodovat.

NÁMĚTY K PŘEMÝŠLENÍ:

- Učinil jsem vše pro to, aby byl náš domov obyvatelný i ve ztížených podmínkách?
- Budou členové rodiny nové, nezvyklé úkoly zvládat?

Bug Out

Na rozdíl od strategie Bug In představuje koncept Bug Out opačné řešení. Zůstáváme doma až po určitou hranici, kdy zjistíme, že se situace stala kritickou. To nastane tehdy, když budeme vědět, že nám jinde bude lépe a změna prostředí nám dává větší šanci nepříjemné období bezpečněji přežít. V tom okamžiku bychom se měli přesunout na námi předem připravené místo. Správné zhodnocení situace, bude snad tím nejzodpovědnějším rozhodnutím vašeho života. Je proto nesmírně důležité znát co nejvíc ověřených údajů i indicií. Nesprávný odhad by mohl znamenat útěk z relativního bezpečí do nejistoty a snad do prostředí horšího. Záložní domicil naše šance zvyšuje, ale negarantuje nám, že se tam budeme mít lépe.

Pouhý materiál není samospasitelný. Vybavování dalších domácností se stalo spouštěcím mechanismem pro vznik prepperského průmyslu, který má zájem na tom, aby znejistělí lidé investovali do zboží, které nakoupí, ale většinou nepoužijí. Ti, kteří neučinili nic, na tom však budou hůř. Pro ně se velkoměsto po několika dnech bez elektřiny stává pastí.

Opuštění domova znamená nejistotu. Podaří se nám dostat tam, kam chceme? Odchod bez plánu do okolních lesů je nereálnou představou. To bylo možné v minulých stoletích. Prořídle porosty ale neu-možňují přežívání tisíců stejně smýšlejících. Cílevědomě připravený pobyt v přírodě je možný i účelný. Avšak vyrazit naslepo, utábořit se a teprve tam přemýšlet, co dál, je naivní. Musíme mít jasno již při opuštění domu. Odchod z domova, když už k němu musí dojít, by měl být uvážený. Ne vždy je nám ale dopřáno, abychom odcházeli spořá-daně. Proto bychom měli mít dohodnuty minimálně rámcově postupy, jak při různých situacích jednat. Je lepší postupovat vždy rozvážně, na základě aktuální situace sbalit vše potřebné a dům poté opustit. Jest-liže bude hrozit akutní nebezpečí, budeme jednat jinak. Vezmeme BOB a odebereme se jinam co nejrychleji. Užitečnom pomůckou je se-znam úkonů, které před odchodem provedeme, zahrnující skutečně všechny úkony, přičemž budeme počítat s tím, že ty méně důležité možná nestihneme. V létě nás nebude zajímat, jak chránit vodovod před zamrznutím, a v zimě zda bude fungovat chladnička. Všechno je třeba domýšlet a postupovat racionálně.

Mysleme také na to, že v naléhavém případě nemusíme být doma a přitom bude nutné učinit více opatření. Máme zajištěno, že se jich zhostí někdo jiný? Manželka obvykle nemá ponětí ani o tom, kde je hlavní uzávěr vody. Pokud o všem důležitém nepoučíme někoho ji-ného, mohou nastat potíže. Mimochodem, je velmi užitečné, když si bude umět poradit i při vaší služební cestě, pobytu v nemocnici apod.

Základní výčet sdílených vědomostí a know-how:

- Vzájemné předávání informací.
- Způsob komunikace s okolním světem.
- Doprovod dětí do školy a zpět.
- Zajištění lékařské péče.
- Uchovávání čerstvých potravin.
- Nouzové vaření při výpadku elektřiny a plynu.
- Místo a stav evakuačních zavazadel.
- Schopnost manipulace s hlavními uzávěry vody, plynu a vypína-čem elektřiny.
- Nouzové získávání pitné vody.
- Znovuuvedení plynového spotřebiče do provozu.

- Ovládání kotle ústředního topení.
- Nouzové vytápění a osvětlení bez elektrické energie.
- Znalost zacházení s hasicími přístroji v domě.
- Bezpečnostní opatření v domácnosti.
- Místo setkání všech, pokud bude muset rodina opustit dům jednotlivě.

Ukázka jednoduchého rodinného manuálu pro případ, kdy bude před odchodem relativně dost času:

- 1) Zkontrolujeme, zda jsou všichni doma.
- 2) Všichni se pokud možno najedí a napijí.
- 3) Převlečeme se do cestovních oděvů a naposledy zkontrolujeme, zda máme vše potřebné.
- 4) Pojedeme-li autem, všechna zavazadla BOB se naloží, jdeme-li, vše se vynese před dveře.
- 5) Nezapomeneme vak s potravinami, léky a dalším, co je nutné vzít s sebou.
- 6) Zavřeme hlavní uzávěry vody a plynu.
- 7) Vypneme všechny jističe.
- 8) Zkontrolujeme uzavření všech oken a dveří.
- 9) Řádně zamkneme a zanecháme na dohodnutém místě vzkazy příbuzným či jiným důvěryhodným osobám, popř. policii.
- 10) Opustíme dům a vydáme se na smluvené místo.

Jestliže máme dost času, provedeme i další potřebné úkony. Bude-li se pohybovat ve větší skupině, bude nutné se někde sejt. Míříme-li za příbuznými na venkově, neopomeneme s nimi předem vše projednat. I když budou obtíže obyvatelstva mimo velká města menší, mohl by pro ně být náš nečekaný příjezd velkou zátěží. Na místě uveďme novou domácnost do provozu. Pobýváme zde úsporně a nenápadně. Rozhlasovým přijímačem stále sledujeme situaci. Rozhodující bude, jak dlouhý pobyt mimo domov nás čeká. Pokud to půjde, dodržujeme navyklý denní rozvrh. Ztracené zaměstnání nahradíme jiným. Navážeme kontakt s lidmi, se kterými lze spolupracovat. Můžeme zakládat společenství pěstitelů a chovatelů, směňovat služby a zboží a budovat základnu našeho nového života. V případě, že se chod společnosti vrací k normálu a nastává onen pověstný bod obratu, situaci pozorně sledujeme. Až se zlepší natolik, že nám v našem původním

domově nebude hrozit nebezpečí ani nedostatek a začne tu fungovat dodávka energií, zásobování a lékařská péče, můžeme se z místa dočasného pobytu vrátit zpět. Nebo se nám náš nový život zalíbí natolik, že pochopíme vše jako novou výzvu, zůstaneme a budeme žít jinak než předtím.

NÁMĚTY K PŘEMÝŠLENÍ:

- Máme doma jasno, co bude zlomovým bodem pro opuštění dosavadního bydlení?
- Učinili jsme dostatečná opatření pro přípravu?
- Máme kam jít?

Přežití

Každý jsme jiný, lišíme se ve fyzické výbavě, psychické odolnosti i postojích, jež určují poslušnost našeho jednání při řešení obtíží. Již dříve jsme se zabývali významem přípravy. Tu lidé chápou v souladu se svým založením, z čehož plyne, že se zabývají hlavně tím, co oni považují za nejdůležitější. Takže není divu, že u mnohých končí příprava naplněním regálu ve spiži. Tento postoj je však chybný, protože materiální zajištění je paradoxně tím posledním, co by nás mělo zajímat.

Co tedy skutečně rozhoduje o našich šancích?

Psychická kondice. Tvoří fundament všeho dalšího. Závisí na ní nejen naše jednání, ale též zdravotní stav. Rozvážený přístup a chladná hlava nám prospějí víc než plný sklad materiálu a jakýkoli trénink. Trpělivostí a rozvahou budeme sobě i ostatním užitečnější než riskantními skutky. Lépe než bojové vozidlo nám pomůže dostat se do cíle zapojením kritického myšlení, pozorování a správného úsudku.

Fyzická kondice. Tvoří druhý pilíř, bez něž to nejde. Smysluplná fyzická práce všeho druhu a rozumné sportování v přírodě místo trdlování ve fitcentrech by nám měly dopomoci k tomu, aby se obě složky naší osobnosti vyvíjely harmonicky. Měli bychom dbát komplexně o své zdraví tak, aby bylo naše tělo připraveno nést budoucí zátěže bez nároku na cizí pomoc až do pozdního věku.

Správné postoje. V optimálním případě bychom měli být schopni v krizových situacích reagovat s chladnou hlavou a bez emocí, což ovšem neznamená, že budeme lhostejní. Kvalitního člověka charakterizuje, že si ponechává určitou dávku empatie i v těch nejhorších situacích. Je nutné dobře rozpoznávat, kde podat pomocnou ruku a kde říci rázné „ne“.

Vůle k přežití. Pomůže nám znovu vstát, když na životní cestě padneme. Upadnout člověk může, a dokonce mnohokrát. Musí však vždy najít sílu se zvednout a jít dál. Jsme-li vůlí obdařeni, máme obrovskou výhodu před malověrnými, kteří se vzdávají. Každá překážka znamená výzvu, jejíž překonání nás posiluje pro příště. Zdravé sebevědomí, odvaha a vytrvalost jsou atributy vůdčích osobností, které by pro nás měly být příkladem.

Znalosti a zkušenosti. Pokud jsme procházeli životem bděle, nesporně vlastníme něco velice cenného. Je to bohatství myšlenek, zkušeností a znalostí. Stále bychom se měli snažit o to, aby naše vnitřní pokladnice byla naplněna, ale pouze kvalitní náplní. Manipulativní a spekulativní pseudoznalosti nemají žádnou cenu a v situaci po „tom“ by se projevíly jako zcela zbytné. Vyhledávání a ctění bude každý, kdo umí něco opravit, vyrobit, vypěstovat či někoho uzdravit.

Manuální práce. Nezastupitelná je, když se nemůžeme spolehnout na stroje. Mimoto má zásadní vliv na kvalitu a formování osobnosti. Je možné pozorovat, že lidé, kteří nic profesně ani zájmově rukama nedělají – a mnozí jsou na to ještě pyšní – ztrácejí smysl pro realitu a vznášejí se v bludných představách. Tak se stává, že i lidé inteligentní, vzdělaní, sečtělí a zcestovalí zastávají stanoviska a mají politické preference, ze kterých zůstává rozum stát. Tvůrčí práce vlastníma rukama je prostředkem, který nás přidržuje ve správných mezích a zabraňuje nám konat v příliš velkém rozporu s Řádem a zdravým rozumem. K tomu ještě jako bonus získáme větší pravděpodobnost, že se dožijeme vyššího věku duševně svěží a použitelní. Nejnovější vědecké výzkumy naznačují, že práce rukama a každá nová činnost, kterou jsme dříve nedělali, dokážou působit jako účinná prevence před stařeckou demencí.

V příručkách nacházíme spoustu užitečných rad pro všechny krizové situace. Jestliže se však někdy my sami v takové ocitneme, je pravděpodobné, že si bez nácviku na nic nevzpomeneme. Náš postup při stresové zátěži bude určován instinkty a emocemi na úkor racionality. Protože je kniha určena čtenářům, kteří se speciálního výcviku nikdy nezúčastnili, jsou zde uvedeny alespoň základní body, podle nichž je možné postupovat. Jestliže neovládnete roli vůdce ve vašem

kolektivitu, pokuste se dočasně aspoň o něco a pak vedení předejte akceptované autoritě.

- Buďte rázní a energičtí, zachovávejte však klid.
- Udělejte vše, co je ve vašich silách.
- Buďte zdrojem naděje a odvahy pro ostatní.
- Pověřte každého úkoly, které zvládne, a kontrolujte jejich splnění.
- Nečiňte mezi lidmi rozdíly, hovořte se všemi, pozorujte jejich chování.
- Nešetřete chválou, motivujte. Každý by měl mít pocit, že je pro kolektiv důležitý.
- Mluvte pravdu, ale pozor na senzitivní osoby.
- Nepřipusťte vliv hysterických osob na ostatní.
- Zabraňte projevům zbrklého a nepromyšleného jednání.
- Připravte se na nejhorší scénář, ale věřte stále v dobrý konec.
- Nepřipusťte projevy řevnivosti a zášti.
- Vždy mějte v záloze plán B a řešení volte dle aktuální situace.

Osvojíme-li si aspoň některá z předchozích doporučení, můžeme být spokojeni. Máme vlastním přičiněním naději, že projdeme náročnou zkouškou, která by na nás mohla někdy čekat. Jsme jenom lidé a výsledek našeho konání se nemusí krýt s našimi prvotními představami. Nesmírně důležité však je, abychom měli dobrý pocit z toho, že jsme něco udělali. Jak pravil hrdina kultovního filmu Miloše Formana *Přelet nad kukaččím hnízdem* Randle McMurphy: „Aspoň jsem to zkusil“. Snad nejhorším může být vyčítavý pohled dítěte, naznačující, že jsme neučinili vše pro to, abychom se měli v nastalé situaci lépe. Zejména tehdy, když si uvědomíme, že jsme nemohli nevědět. Informace byly k dispozici a stačilo pouze vzít je vážně.

Přežití v obydlených místech

Nyní si představíme varianty obydlí, ať už se rozhodneme zůstat v místě bydliště, nebo se přestěhujeme jinam. Hlavním hlediskem každého bydlení je, zda se v místě pobytu uживíme. O našich možnostech pojednávají následující kapitoly. Jaké jsou výhody a nevýhody jednotlivých obydlí?

Rodinný dům

Ne nadarmo mají Angličané rčení „My House My Castle“ (Můj dům, můj hrad). Vypovídá o hodnotě domu jako chráněném prostoru. Poskytuje zázemí rodinnému společenství. Jeho hlavní výhodou je, že si v něm a na přilehlém pozemku majitel může dělat, co chce, jestliže se tím nedotýká práv sousedů. Nedocenitelné jsou vlastní studna a zahrada, které poskytují možnost obživy. Venku lze rozdělovat oheň, a tedy vařit jídlo i mýdlo, prát a dělat spoustu dalších činností. Problémem není ani ukládání materiálu a dřeva. Lze provádět stavební úpravy, např. pro lepší zabezpečení. Samostatně stojící dům je lepší než řadová zástavba. Vzhledem ke snadnějšímu přístupu k potravinám a přírodním zdrojům je lépe volit dům na venkově. Určujícími kritérii pro pobyt v domě jsou zdroje potravin a možnosti obrany.

Příklad většího rodinného domu, umožňujícího nezávislý a dlouhodobý pobyt.

Velký obytný dům

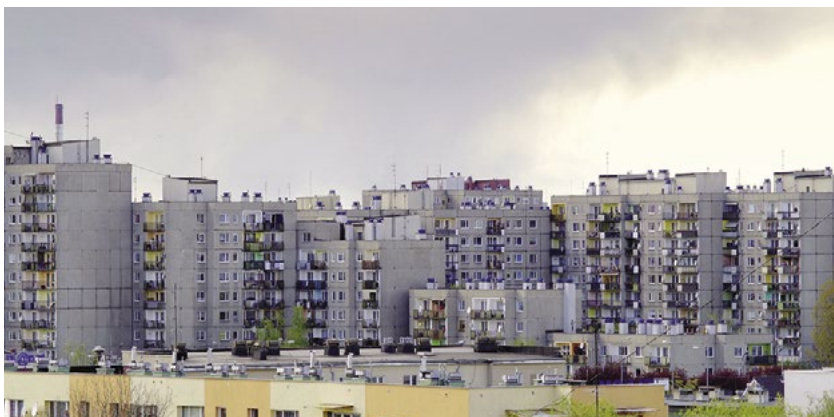
Soužití v kolektivu vykazuje výhody, ale i nevýhody. V zemi, kde se masově soutěží v tom, kdo umí lépe závidět a nenávidět, jsou na první pohled patrný spíše nevýhody. Paradoxně je přitom obyvatelstvo ochotno tupě tolerovat naprosto cokoli, co by v jiných státech bylo nemyslitelné. V zemích s normálními mezilidskými vztahy fungují

kooperující společenstva i ve velkých domech. Přesto není důvod k přehnanému pesimismu. Kupodivu dochází v krizových situacích ke vzepětí projevů občanské sounáležitosti a z řevnivých sousedů se stávají spolupracující partneři. Pud sebezáchovy je silnější než maličerné spory. Rozhodující je, které složky lidské povahy v určitém prostředí za dané konstelace převládnu. Je proto důležité být ve správný čas na správném místě.

Panelový dům

To, co je typické pro starší obytné domy, platí i pro novější, tedy převážně panelové. Někdo se snad podiví nad tím, proč by právě budovy s obyvateli, kteří se znají jen od vidění z domovních schůzí, kde se utkávají v neplodných debatách, mohly být perspektivním obydlím. Existují však doklady o tom, že pokud je v domě aspoň jedna osobnost s charizmatem vůdce, může se stát panelový dům jednou z nejlepších možností pro přežití ze všech. Pokud se podaří většinu nájemníků přesvědčit ke spolupráci.

To obvykle netrvá dlouho, záleží jen na rozsahu mimořádné události. Panelové domy mají jednu velikou výhodu. Jsou pevné a stabilní. I mezi nimi ale existují rozdíly. Nižší řadový blok u lesa a vody ve volném prostoru je na tom lépe než třináctipatrový lidojem v zástavbě. Po nenáročných stavebních úpravách se může panelák proměnit v dobře bránitelnou pevnost s poměrně slušným komfortem. Balkóny i ploché střechy poslouží pro sběr dešťové vody a pěstování rostlin. V přízemních místnostech lze skladovat dřevo na topení a chovat drobné zvířectvo. To ovšem nepůjde bez kompromisů a přirozeně utrpí i nároky jeho obyvatel na navyklý standard a soukromí. Skladování paliv, potravin, centrálně řešené zajištění pitné a teplé vody, vytápění pouze některých prostor, domovní logistika potřeb pro všechny obyvatele, odpadní hospodářství, ochrana objektu atd. budou vyžadovat úpravu některých bytů pro společně prospěšné účely. Uvědoměli nájemníci, z jejichž bytů se stane kuchyně, prádelna, sklad, koupelna nebo WC pro všechny, se v přestěhují v domě jinam. Stále je třeba mít na paměti, že se zabýváme dobou výjimečnou, v níž se oceňuje i to, že pod mostem neprší a holé stěny bez oken jsou lepší než pobyt venku. Je jen na každém z nás, zda si i za skromných podmínek vytvoříme něco, co bude možné s trochou dobré vůle nazvat domovem.

Panelové sídliště, pro mnohé jediná možnost bez alternativy.

Chata, chalupa

Obdobou rodinných domů jsou stavby situované zpravidla na venkově nebo v příměstských zelených zónách, z nichž některé mohou konkurovat budovám určeným k trvalému obývání. Dnešní technika umožňuje vytvořit z alespoň trochu soudržného stavení kvalitní, dobře vybavené a zásobené sídlo. Díky okolnímu prostředí polí, lesů a luk chaty ani chalupy většinou nemívají nouzi o vodu a dřevo. Další zdroje jsou rovněž k dispozici. Místní farmáři mohou poskytovat potraviny a jídelniček lze doplnit vlastním pěstováním a sběrem plodin v lese. V neposlední řadě je možné chovat např. drůbež, což bývá v městské zástavbě nemožné. Hodnotu alternativního obydlí ještě podstatně zvyšuje, pokud máme dobré vztahy se sousedy.

Zemědělská usedlost

Obdobou většího venkovského domu je zemědělská usedlost nebo statek. Bývá to jedno nebo více stavení, členěných na část obytnou a hospodářskou. Zásadní výhoda je zřejmá, zpravidla se jedná o masivní stavbu nabízející většímu počtu lidí nejen dobré podmínky k životu, ale i možnosti nezávislé obživy s využitím přilehlých polností, luk a lesů. Jejich druh, kvalita a množství jsou určující pro to, kolik lidí zde může žít a vést kvalitní život. Z hlediska bezpečnosti a kooperace je lepší, pokud se poblíž nacházejí podobná hospodářská stavení. To umožňuje spolupráci při sezónních pracích, sdílení vozidel, půjčování

strojů a náradí, zpracovávání vypěstovaných produktů a společné obraně území. Jsou-li některé usedlosti dispozičně obzvlášť vyhovující, stojí za zvážení, zda by nebylo dalším vhodným krokem vytvoření zemědělského komunitního centra. Pro ně lze uvažovat i o jiných, příhodně situovaných budovách s velkými pozemky. K takovým patří staré nepoužívané sakrální stavby, zámky, hrady či tvrze.

Město nebo vesnice?

O tom, zda je k životu lepší město nebo vesnice, se vedou odvěké spory. Obojí má své klady i zápory a každý to dle svého založení, zájmů a potřeb vidí jinak. Proto ani zodpovězení otázky, zda v nouzi je to či ono lepší, není jednoduché. I když vlivem mimořádných situací jsou rozhodovací kritéria pragmatičtější. Za všech okolností je nutné zohledňovat konkrétní podmínky a faktor času. Bez něj ztrácí srovnání smysl. Žijeme-li ve městě, máme tam zázemí, a bereme-li v úvahu pouze krátké období, v němž budou fungovat alespoň některé služby a veřejný pořádek, pak je naší jednoznačnou volbou město. Velkoměsta jsou v normálních podmínkách cílem mnoha venkovských obyvatel proto, že je tam mnoho lákadel a velká nabídka lépe honorovaných zaměstnání. Jak se ale naše hodnocení změní, když se ocitneme bez elektrické energie, nebude fungovat záchod, v obchodech budou prázdné regály a my ztratíme práci? V tom momentě pomine důvod ve městě pobývat, protože z dosud bezpečného území se stane past. Určitý čas lze bez humanitární pomoci nebo jiných zdrojů překlenout, ale jen do doby, než se spotřebují skladované zásoby. V dobře organizovaném domě, kde budou zajištěny všechny základní potřeby obvatel lze přežít i relativně dlouho. Jak dlouho, to bude záviset na mnoha faktorech.

V první řadě rozhodne hledisko bezpečnosti a dostupnosti potravin a vody. Spolupracující občané se mohou vypořádat s běžnou kriminalitou, ale stěží odolají dobře vyzbrojeným nájezdníkům. A stejně jako ne každé město je postavené tak jako např. Carcassonne, obehnané dobře hájitelnými hradbami, nelze ani z každého paneláku udělat pevnost. A už vůbec nemůžeme vždy očekávat, že se obyvatelé sjednotí a budou ochotni společně pracovat a své území hájit.

Naproti tomu vesnice poskytují více výhod, takže, dle mého názoru, kladné body převažují v jejich prospěch. I když vlivem postupného stírání rozdílů v životním stylu a nezájmu mládeže se učit dochází

k tomu, že mimoměstští obyvatelé o své výhody přicházejí, jsou na tom přece jen lépe:

- Venkovští obyvatelé polovinu informací v této knize nepotřebují, protože je znají.
- Po předcích vše potřebné zdědili a autenticky s nimi prožili.
- Jsou nositeli a pokračovateli tradic, mnozí lidovou moudrost denně aplikují.
- Jejich vzájemné vztahy jsou stále o něco čistší.
- Jsou zvyklí hospodařit a se vším zacházet zodpovědně a šetrně.
- Jsou samostatní, více nezávislí.
- Mají zásoby materiálu a potravin na horší časy, vycházejí ze zkušeností předchozích generací.
- Potravinu sami produkují, a pokud již ne, snáz obnoví staré dovednosti.
- V místě jsou zdroje stavebního materiálu, dřeva na topení a vody.
- Neocenitelný je fungující faktor sousedské výpomoci.
- Současná funkční vesnická společenství mohou být zárodkem výrobních a obranných komunit.
- Dobří řemeslníci, lékaři a učitelé budou vítáni i u značně nedůvěřivých pospolitostí a po prolomení bariér a osvědčení morálního kreditu integrování.

NÁMĚTY K PŘEMÝŠLENÍ:

- Jsem si vědom předností a nedostatků svého současného bydliště?
- Mám nějaké možnosti, jak současný stav zlepšit?
- Existuje jiný způsob, jak otázku bydlení vyřešit?

Přežití v neobydlených místech

To, co by v nějaké velké zemi s rozsáhlými lesními porosty a divočinou vyvolávalo obavy, není pro naši krajinu příznačné. Díky hustotě osídlení se o neobydleném prostoru téměř nedá hovořit. Proto nároky na schopnosti a výstroj nebudou tak značné, jako by tomu bylo v krajině velkých států. Stále ubývá míst, odkud není vidět vesnice nebo alespoň něco, co do krajiny uměle vložil člověk. Dnes na venkov a do přírody odcházejí ti, kteří již nechtějí žít v ruchu a stresu měst – a pro mnohé je to jistě správnou volbou. V dobách nouze však budou

motivační hlediska jiná. Exodus z měst směrem ven nevznikne proto, že spousta lidí pocítí touhu pracovat s půdou. Pobyť v přírodě rovněž nebude nějakým módním projevem osobních ambicí, ale může se stát nutností, pokud to okolnosti budou vyžadovat. A v takovém případě městské obyvatelstvo, zvyklé na pohodlí a veškeré výtobytky civilizace, bude hledat i nadále nejsnazší cestu. Tou nebude bydlení v přístřešku z větví, ale něco, co bude kompromisem mezi dosavadním způsobem bydlení a něčím jiným, pokud možno srovnatelným. Proto budou dočasný pobyt ve skutečné přírodě volit pouze nemnozí, kteří dají z bezpečnostních důvodů přednost lesu. Ale až se takovými nemnohými naše prořídle lesy zaplní, budou i oni nuceni svůj postoj přehodnotit. Už jen proto, že se v lese neužívá.

Jestliže se po nějakou dobu budeme v neobydlené oblasti vyskytovat, čekají na nás tři nejdůležitější úkoly. Neobejdeme se bez potravin, vody a tepla, a proto si je budeme muset zajistit, aby měla naše rodina co jíst, pít a aby se mohla v suchu a teple vyspat. Náhlá změna životního stylu bývá natolik razantním zásahem do navyklého života, že ji často provází šokový stav, kdy je postižený demoralizován a ochromen. Bez určité průpravy pak není schopen se postarat o sebe ani o své blízké. Ale jako při každém životním pádu je nezbytné se zase zvednout a jít dál, tím spíše v situacích, kdy neschopnost rychle a správně reagovat může vyústit ve vážný problém. Právě proto rychle poznáme stále opakovanou pravdu o tom, že tím vůbec nejdůležitějším je naše pevná vůle přežít. Ta rozhodne o tom, zda budeme schopni překonat všechny překážky a nepříjemnosti, které na nás v nezvyklém prostředí čekají, a jestli přes všechna úskalí provedeme ty, kteří jsou na nás závislí a spojují s námi své naděje.

Máme velmi silnou motivaci, protože jde o život našich blízkých. Naši morálku posílí, podaří-li se nám vybudovat jakékoliv nouzové přístřeší. Oheň vytváří pohodu a hřeje, a to nejen zvnějšku, ale i uvnitř. Snažte se do práce zapojit všechny přítomné tak, aby se na nutných úkonech každý nějak podílel. Jestliže kdokoliv pocítí, že aspoň trochu přispěl ke společnému dílu, získá tím sebedůvěru a chuť pokračovat. Máme-li provizorní obydlí a oheň, postaráme se o vodu a jídlo. Pro nasyceného člověka již nevypadá okolní realita tak černě a může proto zvažovat, co podnikne dál.

Pozorný čtenář si jistě všiml, že právě popsané mu něco připomíná. Všichni ti, kteří mají rádi přírodu a někdy v ní přespali, si musí vybavovat jasné analogie. Vždyť se také nejedná o nic jiného než o možná trochu delší výlet do přírody. Pouze s tím rozdílem, že tento čundr jsme si nezvolili dobrovolně. Pobyt v přírodě vynucený tím, že se musíme vzdálit z vlastního domova, je tedy něčím důvěrně známým, ovšem za jiných okolností. Prakticky vzato se jedná o totéž. Naše jednání bude stejné, jakož i naše stará osvědčená výstroj, a my budeme zkrátka vykonávat to, na co jsme byli zvyklí jako dřívější aktivní trampové, skauti, horolezci, vodáci atd. Budeme pouze používat některé nové vymoženosti a větší měrou dbát na vlastní bezpečí.

Z tohoto důvodu nemá smysl dále pokračovat, protože by to bylo nošením sov do Athén. Pro ty, kteří potřebné návyky a znalosti nemají, se nabízí spousta kvalitních informačních zdrojů – viz doporučná literatura a webové stránky. Pro praktický trénink je třeba si vybrat schopného poradce se zažitými, a nikoliv načtenými, znalostmi.

NÁMĚTY K PŘEMÝŠLENÍ:

- Ovládám základní dovednosti potřebné k přežití v přírodě?
- Pokud ne, vím, kde bych si je mohl osvojit?
- Vyzkoušel jsem si i s rodinou modelovou situaci aspoň na pár dnů?

Přežití v komunitách

U nás se při vyslovení slova komunita vybaví nepříjemný podtext něčeho, co zavání podezřelou sektou. To je chybný výklad. Označuje se tak skupina stejně smýšlejících, které spojuje zájem o společnou věc nebo pragmatická nutnost, jak tomu může být v dobách nejistých. Je bohužel smutným faktem, že v naší zemi nejsou pro tento způsob soužití rozdány karty právě nejlépe. Řevnivost a závist, často až nenávisť, zatěžují naše vztahy v poměru k jiným národům více. Přesto však je možné nalézt model dělné spolupráce. Může nastat situace, kdy jiná alternativa nebude existovat. Dnešní doba oslavuje uplatnění se pomocí ostrých loktů. To však může být společenskou normou jen do chvíle, než se vyprázdní poslední sklad potravin. Poté bude každý stát před volbou – buďto kolektivní spolupráce, nebo smrt hladem. Dojde

k dějové paralele s prvobytně pospolnou společností, kdy existence mimo tlupu znamenala zánik. Abychom však byli ve skupině akceptováni, musíme jí mít co nabídnout. Zapojení se a spolužití není možné bez obětí. Utrpí tím naše pohodlí a do určité míry kvalita života, tuto daň je ale nezbytné zaplatit, protože jiná možnost nemusí existovat.

Průpravu můžeme získat v komunitě, která je spojena s řemesly či zemědělstvím. Příkladným je spolkový život v západní Evropě, kde lze obdivovat kvalitní sousedské vztahy a korektní jednání, dané vlivem církví a výchovou v souladu s tradičními hodnotami. Dobré vztahy mezi lidmi jsou základem, na něž se dá v horších časech spolehnout. Aby v nás někdo rozeznal partnera, kterému neodepře pomoc, stačí málo. Dobrovolná práce ve prospěch potřebných je zaručenou vstupenkou do elitního klubu lidí, kterým budou v nouzi dveře otevřeny. Vhodné jsou sdílené aktivity, mezi něž patří např. program komunitních zahrad. Občané z okolí na pozemku společně bezbariérově pěstují pro svou potřebu ovoce a zeleninu, protože slušní lidé mezi sebou ploty nepotřebují. Naučíte se tu vše, co ke společné práci patří – organizaci, pořizování společného nářadí, jeho údržbu či agrotechnické postupy, což se může kdykoliv hodit.

Dalším stupněm je tzv. sdílená ekonomika, tedy spoluspotřebitelství (Sharing Economy). Jde o sdílení majetku, výměny služeb, společné pronájmy a podobné aktivity, z nichž těží skupina lidí. Profit je různý. Může jím být dobrý pocit a minimální náklady, ale i peníze, pokud sami něco ke sdílení nabízíme a někdo má zájem za to zaplatit. Tím prvním je např. sdílení jízdního kola nebo automobilu a druhým pronájem nemovitosti za úhradu. Koncepce sdílení však není zamýšlena jako výdělečná činnost. Vznikla poměrně nedávno, když se začaly měnit postoje lidí k vlastnictví. Začalo to společným využíváním bicyklů a automobilů. Velice užitečné je, že se tímto způsobem seznamují cizí lidé, kteří si začínají důvěřovat. Vliv internetu umožnil postupnou globalizaci i zde, což nemusí být vždy žádoucí. Osobně se domnívám, že systém je přínosem pouze v rámci lokálních komunit a funguje-li na neziskovém základě.

Logickým pokračováním bylo spolubydlení (Cohousing), jež vzniklo v 70. letech minulého století v Dánsku. Každá ze zúčastněných rodin žije ve své plně zařízené domácnosti, v bytě, který je jejím majetkem, nebo je zde v pronájmu. Kromě samotných bytů přísluší ke

komplexu také vybavenost, která slouží všem obyvatelům, jako např. zahrady, bazén, prádelna, knihovna, dětské hřiště, tenisový kurt, klubovní místnost atd. Je zde bezpečno, lidé si mohou půjčovat sportovní potřeby a nářadí, scházejí se při odpočinku a navzájem si pomáhají. Například důchodci hlídají děti a školáci jim zase na oplátku vyplňují daňová přiznání, takže všichni žijí v symbióze, čímž se upevňují ohleduplné vztahy mezi mladou a starší generací.

Posledním stupněm je komunitní život. Jedná se o společné soužití, pro něž je charakteristické potlačení osobní individuality. To může být přijatelné jen tehdy, je-li člověku vymyt mozek, nebo je-li natolik uvědomělý, že se dobrovolně vzdá některých výhod, které nabízí běžný život. Pokud se ale budeme nacházet v situaci, kdy půjde o přežití, pak se naše rozhodovací kritéria změní. Přizpůsobením se cizím pravidlům zaplatíme daň za přijetí a tím za život, který bude pokračovat, ačkoli trochu jinak, než předtím. Společenství může fungovat jen tehdy, bude-li disciplinované. Každý člověk má jiné potřeby. I když vědecký kanibalismus učí, že: „Každému dle jeho potřeb,“ víme, že tak to nefunguje. Za čtyřicet let onoho šíleného experimentu u nás se zdaleka nepodařilo uspokojit potřeby všech obyvatel, natož každého.

Je tedy možné vést kolektiv materiálně i duchovně tak, aby tvořil dlouhodobě akceschopnou entitu, oddanou myšlence kvalitního přežití, a nejen přežívání na hranici života a smrti? Zde je skepse na místě, protože jde o lidský materiál – a je-li ještě k tomu tuzemský, pak o to více. Proto se jako nejlepší cesta ke komunitnímu způsobu života jeví zachování starých struktur bydlení – např. sdružení zemědělských usedlostí na venkově, malých vesnic nebo částí větších osídlení. Část funkcí, prací a činností by byla vykonávána společně při zachování autonomních obydlí. Postupně by mezi lidmi vznikla taková důvěra, že by nebylo obtížné rychle reagovat na hrozící nebezpečí založením funkční a obranyschopné komunity v rámci jednoho většího obydlí, kde by našli útočiště všichni. Fundamentální otázkou je, zda si nějaký kolektiv vyhledat, nebo si vytvořit vlastní na zelené louce.

Odpověď je poměrně jednoznačná. Nepatříme-li k těm jedincům, kteří se nesnesou nikdy s nikým, je správnou volbou první varianta. Je to proto, že snažit se vytvořit komunitu až když k něčemu dojde, téměř jistě skončí špatně. Pro takové tvrzení hovoří následující důvody:

- Zakladatel tvoří kolektiv z lidí, které nezná. Neví proto, jak budou reagovat v krizových situacích. Když se budou chovat jinak, než si představoval, dojde k rozpadu skupiny.
- Otázka místa založení nové komunity. Tou se zabývaly už generace před námi. Proto na místech, která by se nám líbila, již téměř určité něco stojí. Naše země je malá a zájemců o dobré místo bude hodně.
- Starousedlíci v obcích nebudou nadšení, když jim na perifériích vzniknou nové usedlosti s množstvím cizích osob. Vznikla by tak ghetta, jejichž obyvatelé nebudou mít přístup k potravinám. Příchozí nebudou mít použitelnou kvalifikaci a poslouží pouze jako námezdní síla pro polní práce.
- Takové přijetí-nepřijetí povede ke konfliktům. Uvnitř komunity to bude znamenat, že bude tlaku zvenčí čelit omezením svobody a tvrdou vnitřní disciplínou. Postupně se stane sektou se všemi negativními atributy. Eskalace vztahů s okolím vyústí v násilí.
- Různí psychopati se vyskytnou spíše v nově zakládaných kolektivech, než ve společenstvích a obcích, kde se všichni mezi sebou znají a kde fungují samočistící mechanismy.

Dělné soužití lidí je možné pouze za předpokladu respektování pravidel. Dosažení kompromisu je nesnadné. Jednoduché by to bylo, kdyby se všichni řídili pravidly a ctili alespoň jediné biblické: „Co nechceš, aby jiní tobě činili, nečiň ty jim.“ Vychovávat však dnes někoho dle principů dle J. J. Rousseaua je pošetilé. Není přece možné teenagera žádat, aby přestal řvát, když chce někdo jiný spát. To by bylo v rozporu s jeho právy. Proto je v určitá míra skepse namístě. Bude muset být patrně velmi zle, aby tento způsob koexistence fungoval.

Dobrý vztah k ostatním může mít jen ten, kdo ho má sám k sobě. Pak mu není zatěžko respektovat pravidla. Předpokladem je, že adept života ve skupině zastává správné postoje a nejsou mu cizí vlastnosti jako slušnost, upřímnost, ohleduplnost, sebekritičnost, nadhled a úcta k ostatním. Dobrých výsledků bylo dosaženo tam, kde se členové komunity řídili těmito zásadami:

- Každý člen podává uvědoměle nejlepší výkon ve prospěch celku.
- Ctí se pravda a fair play.
- Rozhodovací procesy probíhají na základě všeobecně přijatého kompromisu.

- Mezi členy panuje důvěra.
- Komunita je svazkem rovnoprávných lidí. Každý hlas má stejnou váhu (s výjimkou mimořádných situací). Zároveň je členy dobrovolně uznávána autorita vedoucího.

K reálnému životu patří konflikty. Jsme jen lidé a jeden z Murphyho zákonů říká: „Když dojde mezi dvěma lidmi k naprosté shodě, musí jít o nedorozumění.“ Pokud se tedy neshody vyskytnou, je třeba je řešit tak, aby nedošlo k narušení vztahů do té míry, že by byla ohrožena soudržnost komunity. Sporné situace jsou urovnány jen tehdy, jsou-li s výsledkem spokojeny obě strany. Pokud tomu tak není, pak je problém jen skryt a projeví se později a s větší razancí.

Odpověď na otázku, co by měl zájemce o komunitní soužití učinit, je poměrně jednoduchá. Řešení existuje, i když nebude vhodné pro každého. Je jím postupná asimilace a přistěhování do vesnice. Je namístě námitka, že takový pohled je idealistický, protože ani na vesnicích už to není takové, jako to bývalo. S tím nelze než souhlasit, ale pouze částečně. Rozborem pozitivních a negativních argumentů, dojdeme jednoznačně k závěru, že vesnice je dobrou volbou, a to zejména z těchto důvodů:

- Vesnice jsou stále poměrně nezávislé hospodářské celky, kde vznikají potraviny.
- Disponují materiálním zázemím pro různé pracovní činnosti.
- Je tam hodně dobrých hospodářů – pamětníků a řemeslníků, kteří poradí a pomohou.
- Obyvatelé ovládají různé praktické dovednosti.
- Všichni se znají a na jejich úsudek se lze spoléhat.
- Funguje tu infrastruktura, kterou lze využít.
- Obydlí, zejména starší, lze pořídit daleko levněji než ve městech.
- Stavební úpravy provedeme finančně výhodněji a pomocníci jsou k dispozici.
- Životní prostředí je čistší, s dostatkem zdrojů v okolí.
- Máme šanci se uplatnit, protože pracovních sil v zemědělství bude nedostatek.
- Jednoduchá organizace dělby práce mezi všemi – zemědělství, řemesla, ochrana atd.
- Vhodné podmínky pro spolupráci a domobranu.

Jak tedy postupovat? Základem je vždy rodina. Je to ta nejmenší, avšak nejpevnější společenská jednotka. Ta nás motivuje smysluplně konat, tvořit a bránit ji. Optimální by bylo, kdybychom měli své kořeny v klidné vesnici stranou od velkých měst, s úrodnou půdou, lesy a vodními zdroji. Pokusme se opatřit si tam nějaké stavení, které využijeme nejprve pro rekreaci a postupně si je upravíme pro trvalý pobyt. Současně dáme práci pro ostatní najevo, že naše přítomnost je přínosem. Promyšleně postupujeme při renovacích, opravách a zásobení domu. Najdeme si svého farmáře a včelaře i jiné dodavatele potravin a poznáváme okolí, abychom měli přehled o partnerech do budoucna. Starousedlíci se přesvědčí, že se nás nejen nemusí obávat, ale že díky našim znalostem a ochotě pomoci mohou jenom získat. Tak se začleníme i do konzervativního společenství obyvatel. Samozřejmě, že se všichni obyvatelé měst nebudou moci přestěhovat do vesnic, ale já považuji toto řešení za nejlepší, které lze vymyslet.

NÁMĚTY K PŘEMÝŠLENÍ:

- Znáám vhodné místo, kde by bylo možné zřídit dobré sídlo?
- Chci se aktivně zapojit do vesnické komunity a pracovat na všem, co bude třeba?
- Budu jejím platným členem, který má co nabídnout?

Farmaření

Analýzou možných budoucích událostí se zabývá mnoho vědců, nicméně málokdy mezi nimi dochází ke shodám. V jednom bodě však spolu souhlasí, že nebude co jíst. Na skutečně velké katastrofy se připravit nelze. Nejde vypěstovat plodiny a vybudovat sklady pro celé lidstvo na několik let dopředu. Jednoho dne potraviny dojdou. Zde je zbytečné spekulovat, optimalizovat nebo čerpat. Že bez potravin bude hlad, nelze zastřít úhly pohledu ani právními názory. V tomto zlomovém bodě dojde k návratu ke kořenům bez jakékoliv alternativy. Jídlo se musí získat ne mícháním chemikálií, ale prací s půdou a hospodářskými zvířaty. V USA kalkulují prepeři s ročními zásobami, protože se předpokládá, že právě rok je doba nutná na to, aby byli lidé schopni přejít k samozásobování. To, co nejvíce určí charakter prací v zemědělství, je rozsah používání techniky. O tom rozhodne, zda budou k dispozici

pohonné hmoty. Jestliže ano, bude se pracovat podobně jako dnes. Když ne, pak stroje nahradí dobytek a lidé. Pracovních sil bude víc než dost. U nás nyní v zemědělství pracují jen asi 3% obyvatelstva. Bez energií budou dispozici až tři čtvrtiny průběžných lidí.

Pod pojmem farmaření, ve smyslu, jak jej chápe naše kniha, si lze představit zahradičství a chov několika zvířat ve větším než malém rozsahu. Malá komunita, tedy většinou rodina za pomoci pár pomocníků, vyprodukuje vše, či většinu toho, co potřebuje, a přebytky dá k dispozici prodejem nebo výměnou za jiné zboží.

Můžeme jít výzvě naproti tím, že se sami staneme malými rolníky nebo si někoho fungujícího najdeme a spojíme se s ním. První varianta s sebou nese úskalí ztrát způsobených neúspěšnými pokusy. Druhá pak riziko sporů s partnery, což je v ČR pravděpodobné. Doporučuji začít hospodařit na svém, avšak pod dohledem supervizora, který nám pomůže se vyvarovat zbytečných chyb.

Samozásobování je velice užitečné. Dokonce z mnoha důvodů a je úplně jedno, zda se na budoucnost díváme jako pesimisté nebo jako ti, kteří nemají dostatek informací. Při trendu růstu cen a zejména pak po neúrodách a hospodářských otřesech není vyloučeno, že si mnoho obyvatel bude moci dovolit kupovat jen základní potraviny. Rovněž i ten nejmenší přirozeně obdělávaný kousek půdy je nejen velkým přínosem pro výživu, ale i užitečným střípkem do tolik potřebné diverzifikované mozaiky, která ukousne aspoň kousek ze žlutých lánů.

I když zde hovoříme o alternativním způsobu života za zvláštních podmínek, důležitým aspektem je i hledisko morální. Církevní otcové ve Vatikánu se zabývají tím, jak se vlivem globalizace a degradací morálky mění život tak rychle, že je třeba nových pravidel, aby byly srozumitelné aspoň základní pojmy. Když obdržel Mojžíš Desatero Božích přikázání, bylo vše jednoznačně stanoveno. Nikomu nepřišlo na mysl, že může nastat doba, kdy ten, kdo se žíví právem, není za tučný honorář schopen odpovědět ani na otázku, zda bude zítra pondělí. Není divu, že noviny *L'Osservatore Romano* otiskly roku 2008 článek biskupa Gianfranca Girottiho, v němž vyjmenoval další hříchy – ničení životního prostředí, morálně sporné vědecké experimenty, genové manipulace, obchod s drogami a jejich užívání, život v nadměrném bohatství, chování vedoucí k sociální nespravedlnosti a chování vedoucí k šíření chudoby. Z toho plyne, že dobrý farmář